

การสำรวจทางชาติพันธุ์ของชนเผ่าไทในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำปิง จังหวัดเชียงใหม่

ชนชาติ ไท/พม่า แห่งป่าหิมพานต์ สันนิษฐานว่ามาจากเมืองใน
ในพม่า

จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ราบที่มีผู้อาศัยอยู่หนาแน่นที่สุดในภาคเหนือ ในอดีตเคยเป็นศูนย์กลางทางการเมืองและวัฒนธรรมมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์มังราย (พ.ศ. 1801-2207) ปัจจุบันเป็นศูนย์กลางทางธุรกิจการค้าและอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมาก ประชากรที่อาศัยอยู่บนพื้นราบของจังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่เป็นคนเผ่าไท¹ ส่วนบริเวณที่สูงภูเขาเป็นที่อยู่ของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เช่น แม้ว เย้า กะเหรี่ยง มูเซอ ฯลฯ การที่ชนเผ่าไทจะขึ้นไปตั้งถิ่นฐานบนภูเขาหรือชาวเขาลงมาอยู่อาศัยบริเวณพื้นราบนั้นปรากฏน้อยมาก

เป็นที่เชื่อกันโดยทั่วไปว่ารูปแบบการตั้งถิ่นฐานที่มีปรากฏในปัจจุบันนี้ ได้พัฒนา มาเมื่อประมาณสองศตวรรษที่แล้ว หลังจากผู้นำชาวล้านนาได้รวบรวมกำลังคนพื้นเมือง ชับไล่พม่าออกไปก็พบว่าบ้านเมืองกลายเป็นเมืองร้าง เพราะประชาชนหลบหนีภัยสงคราม ไปอยู่ตามป่าเขาบ้างถูกกวาดต้อนไปอยู่ที่อื่น ๆ บ้าง บัญหานั้นเองทำให้พระเจ้ากาวิละจำต้องหยุดยั้งอยู่ที่เวียงป่าซางถึง 14 ปี เพื่อรวบรวมกำลังไพร่พลก่อนที่จะมาตั้งเชียงใหม่ให้เป็นเมืองหลวงได้อีก² ครั้งหนึ่ง วิเชียรรวบรวมกำลังไพร่พลนั้นมีทั้งการเกลี้ยกล่อมชักจูงให้ประชาชน กลับมายังถิ่นเดิมของตน ดังคำประกาศของพระยาอุปราชธรรมลังกาว่า "ลัวะหื้อออกมาแปง

¹ มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่าในระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 12 ว่ามีคนไทยอยู่ทางภาคใต้ของจีนและปัจจุบันนี้มีคนไทยอาศัยอยู่ที่แคว้นอัสสัม ประเทศอินเดีย ไทยคำใน ประเทศเวียดนาม และมีไทกลุ่มย่อยอื่น ๆ เช่น ไทใหญ่ ไทขุ ไทลื้อ ไทเขิน ลาว ไทวน และไทอง ลักษณะเฉพาะของคนไท คือมักตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำและปลูกข้าวเป็นอาชีพหลัก

² คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์, ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ (กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2514) หน้า 105.

ใส่ ไทให้ออกมาแข่งนา"¹ และการทำสงครามเพื่อ "เอาผู้คนครอบครวมาใส่บ้านเมือง"²

จะเห็นได้ว่าตลอดสมัยของพระยาภาววิละนั้นเป็นสมัยของการทำสงครามกับเมืองเล็ก เมืองน้อย ที่อยู่ทางเหนือขึ้นไป บรรดาเขลาคีรีที่ถูกกวาดต้อนมาส่วนมากเป็นคนเผ่าไท ไทเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในท้องที่ต่าง ๆ ของเชียงใหม่ ถึงบันทึกของรอยเอคคัมบลิวแมคคลาร์ก ในปี พ.ศ. 2380 ว่า "ประชากรส่วนใหญ่ของเชียงใหม่มาจากเมืองเชียงคอง เมืองยอง เชียงแสน และเมืองอื่น ๆ ทางเหนือ ซึ่งเป็นเมืองขึ้นของอังวะ รวมแล้วมีจำนวนมากกว่า 2 ใน 3 ของประชากรทั้งหมด"³

สภาพที่ชนกลุ่มต่าง ๆ ถูกกวาดต้อนมาเป็นกลุ่ม ๆ และมีการตั้งถิ่นฐานอยู่ตามกลุ่มของตนเอง ทำให้เห็นความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มต่าง ๆ ไทขี้ดเจน เช่น วัฒนธรรมของชาวไทเขิน ไทลื้อ ไทยอง และอื่น ๆ ควบขนเหล่านี้ยังคงรักษาประเพณีวัฒนธรรมของตนไว้ แม้ว่าในเวลาต่อ ๆ มาจะมีการผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและส่วนกลาง จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นกลุ่มวัฒนธรรมย่อย ๆ ขึ้น

การศึกษาเรื่องราวดังกล่าวเป็นสิ่งที่ท้าทาย เพราะแม้จะมีการศึกษาถึงชนเผ่าไทในภาคเหนือของประเทศไทยมาบ้าง อาทิ บทความของนายไกรสิทธิ์ นิมมานเหมินทร์ เรื่อง "ไทลื้อที่เชียงคำ" ตีพิมพ์ครั้งแรกในวารสาร "คนเมือง" ปีที่ 1 ฉบับปฐมฤกษ์

¹ สงวน โชติสุขรัตน์, ประชุมตำนานลานนาไทย เล่ม 1 (กรุงเทพฯ : โอเคียนส์โตร์, 2515) หน้า 485.

² คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์, ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่, หน้า 99.

³ Holt Hallet, A Thousand Miles on an Elephant in the Shan State. (London : William Blackwood and Son, 1890).

เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2497 เล่าถึงชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทลื้อที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดเชียงราย ตามที่ได้ไปพบเห็นมา และหนังสือสามสิบชาติในเชียงราย โดย นายบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ กล่าวถึงชีวิตความเป็นอยู่ของชนกลุ่มต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงราย ผลงานเหล่านี้เป็นการบรรยายอย่างกว้าง ๆ ยังขาดการศึกษาค้นคว้าที่เจาะลึกและเป็นระบบ อีกทั้งรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชนบนพื้นราบในเชียงใหม่มีลักษณะคล้ายคลึงกับท้องถิ่นอื่น ๆ ในภาคเหนือ ยกเว้นลำปาง ซึ่งไม่เคยมีระบบปัญหาถูกกวาดต้อนพลเมืองออกไป ดังนั้นการวิจัยเริ่มศึกษาถึงการตั้งถิ่นฐานของชนเผ่าไทกลุ่มต่าง ๆ ในเชียงใหม่ ย่อมมีความสำคัญต่อการศึกษารื่องนี้ต่อไปในพื้นที่อื่น ๆ ด้วย

ถ้ามองในขอบเขตที่กว้างออกไป เราจะเห็นได้ว่าการทำสงครามเพื่อกวาดต้อนเอาผู้คนไปเป็นกำลังในบ้านเมืองของตนนั้น เป็นจารีตธรรมเนียมของชาติอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เช่นกัน ดังนั้นผลของการศึกษาจึงอาจนำไปเป็นรูปแบบหรือตัวอย่างในการศึกษาสังคมของประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงได้ *จึงนี้ ทวี วัฒนศิริ กษ. ๒๕๓๖ ๑*

วัตถุประสงค์

การวิจัยนี้มีมุ่งศึกษาแบบแผนการตั้งถิ่นฐานของชนเผ่าไทในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอ ^{คืนทิพย์} ~~ดอยสะเก็ด~~ ศึกษาประวัติการก่อตั้งชุมชน ชนบทรวมแบบระเพณี ทั้งในอดีตและปัจจุบัน วิถีการดำรงชีวิตตลอดจนพัฒนาการด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้น

ขอบเขตในการศึกษา

1. ^{ท.พ.ล} ~~ขอบเขตทาง~~ ^{คืนทิพย์} ~~ด้านภูมิศาสตร์~~ การวิจัยนี้จะศึกษาเฉพาะหมู่บ้านเมืองหลวง ตำบลหลวงเหนือ อำเภอ ^{คืนทิพย์} ~~ดอยสะเก็ด~~ จังหวัดเชียงใหม่ *ท.พ.ล*
2. ^{คืนทิพย์} ~~ขอบเขตของเนื้อหา~~ จะเน้นเฉพาะการตั้งถิ่นฐาน การขั้วรงรักษา วัฒนธรรมประเพณีเดิม และการผสมกลมกลืนเข้ากับสังคมพื้นเมือง
3. งานวิจัยนี้มีลักษณะเป็นกรณีศึกษา โดยเลือกศึกษาชาวไทลื้อที่ ^{คืนทิพย์} ~~บ้านเมืองหลวง~~ *คืนทิพย์*

คำบดลงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการเริ่มจากจุดเล็ก
หรือเฉพาะกรณีเพื่อไปสู่การศึกษาที่กว้างขวางและอธิบายภาพรวมทั้งหมด

วิธีการศึกษา

1. หาข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. สัมภาษณ์ผู้อาวุโส ผู้นำหมู่บ้าน และชาวบ้านโดยทั่วไป
3. สํารวจท้องที่ที่ศึกษาอย่างละเอียด เพื่อเก็บรวบรวมสถิติต่าง ๆ
ทำแผนที่ แล้วนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical -
Description) / *ข้อมูล ๕ มบ.*

๗. * การศึกษาและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ไกรศรี นิมมานเหมินทร์, "ไทยลื้อที่เชียงใหม่" คนเมือง ปีที่ 1 ฉบับที่ 1
เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2497.

" _____ ", "เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง".

หนังสือเจ็ดกษัตริย์กษัตริย์นิมมานเหมินทร์, (กรุงเทพฯ : ไททรงการพิมพ์,
2524).

บุญชาย ศรีสวัสดิ์, ไทยสิบสองปันนา, (พระนคร : คลังวิทยา, 2498).

" _____ ", ลื้อ-คนไทยในประเทศจีน, (พระนคร : คลังวิทยา, 2498).

" _____ ", สามสิบชาติในเชียงราย, (พระนคร : คลังวิทยา, 2503).

" _____ ", คนไทยในพม่า, (พระนคร : โรงพิมพ์รามินทร์, 2503).

W.C. Dodd, The Tai Race - The Elder Brother of the Chinese, 1923.

E. Seidenfaden, The Thai Peoples, 1958.

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เข้าใจวัฒนธรรมของคนไทยในเขตชนบทของเชียงใหม่ได้ดีขึ้น
2. การศึกษาดังกลุ่มเชื้อชาติไทในเชียงใหม่ ทำให้ได้ข้อมูลใหม่ในทางวัฒนธรรม ภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์
3. ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์และวัฒนธรรมประเพณีของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ
4. ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

พฤษภาคม ๒๕๖๐.